

### Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1922 kl.  $\frac{1}{2}$  5 e. m.

*Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt samfällda jordbruk av tillgång till kapital.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 185, ha herrar Vennerström och Herou hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast utreda på vad sätt samfällda jordbruk kunde beviljas tillgång till kapital på samma villkor som gälla för enskilda, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan komma att föranleda».

*Motionen*

I fråga om motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Frågan om understödjande av kooperativa jordbruk väcktes första gången vid 1917 års riksdag och har därefter av olika motionärer framförts vid riksdagarna 1918, 1920 och 1921. En summarisk översikt av frågans behandling vid 1917, 1918 och 1920 års riksdagar har lämnats i andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 vid förra årets riksdag.

*Historik*

Vid 1921 års riksdag framfördes frågan om kooperativ jordbruksdrift genom motioner i såväl första som andra kammaren.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 152, hemställde herr Lindhagen, att riksdagen till främjande av kooperativt jordbruk mellan jordbruksarbetare ville anhålla, att regeringen måtte intressera sig för denna sak, vidtaga provisoriska åtgärder för att lämna handräckning i brådskande fall samt uppgöra en plan för uppmuntrande av sådant jordbruk i större omfattning, ävensom framlägga saken för riksdagen i den mån dess medverkan erfordrades.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, hemställde i sitt utlåtande nr 7, att densamma icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda. Denna hemställan bifölls av första kammaren med 71 röster mot 43.

Inom andra kammaren väcktes vid 1921 års riksdag tvenne motioner rörande kooperativ jordbruksdrift. I motion nr 241 hemställde herr Sjölander, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning av möjligheten för kooperativt jordbruks bedrivande i vårt land och i vad mån staten ekonomiskt borde bidraga och även underlätta åtkomsten av jord till för jordbrukets bärkraft rimliga priser. I motion nr 251 hemställde herr Vennerström, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning om lämpligaste sättet för staten att kraftigt stödja bedrivande av kooperativa jordbruk.

Motionerna hänvisades till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som i sitt utlåtande nr 3 hemställde, »att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning om lämpligaste sättet för staten att stödja bedrivandet av kooperativa (kollektiva) jordbruk samt för riksdagen framlägga av utredningen föranledda förslag».

I motiveringen för denna hemställan anförde utskottet bland annat följande:

»Inom lantarbetarnes leder har under de senaste åren tanken på dylik kollektiv eller kooperativ jordbruksdrift allt mer vunnit insteg. Vad som emellertid omöjliggjort förverkligandet av sådana tankar i nämnvärd utsträckning synes väsentligen ha varit svårigheten att anskaffa erforderligt kapital. För den *enskilde* jordbrukaren har staten sört genom egnahemslånefonden och jordbrukskassor. En kooperation av jordbrukare är däremot fullständigt utestängd från dessa anstalter med den organisation dessa för närvarande äga. Att detta icke överensstämmer med rättvisa och billighet synes utskottet uppenbart. Man kan till jämförelse peka på de förhållanden som i detta hänseende råda inom fiskeriyrket, där det enskilda och det samfälliga företaget äro fullt jämnställda.

Utskottet vill för sin del tillstyrka en utredning av det slag, som föreslås av herr Vennerström, och synes det utskottet, att denna utredning i första hand bör inriktas på sådan ändring i bestämmelserna för erhållande av lån ur lånefond och jordbrukskassor, att såväl enskilt som samfällt jordbruk kan tillgodogöra sig de förmåner, som dessa fonder och kassor erbjuda. Skulle utredningen dessutom kunna anvisa lämpligt sätt för upp-

låtande av staten tillhörig jord för dylikt jordbruk, har utskottet intet att däremot erinra.»

Reservation avgavs av herrar Stjernstedt, Larsson i Kroken, Bergström i Bäckland, Månsson i Backa och Clemedtson, vilka ansågo, att de utredningar, som av motionärerna påyrkades, icke vore förtjänta att beaktas.

Vid behandlingen i andra kammaren avslogs utskottets hemställan med 97 röster mot 81.

Den hemställan, som göres i nu föreliggande motion, innebär en viss inskränkning i förhållande till de krav, som av samme motionär framställdes i hans ovan nämnda motion vid förra årets riksdag. Yrkande göres icke nu att staten skulle kraftigt stödja bedrivandet av samfällda jordbruk. Frågan gäller endast att åt sådana jordbruk bereda tillgång till kapital på samma villkor som gälla för enskilda. Utskottet finner ingen anledning föreligga att härutinnan frångå den ståndpunkt, som vid 1921 års riksdag intogs av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott i dess ovan anförda utlåtande. Visserligen är det sant, att vi ännu i Sverige sakna erfarenhet rörande möjligheten av samfällda jordbruk i större omfattning. Detta synes dock icke vara giltig anledning att utesluta kooperativa sammanslutningar på jordbruksområdet från de förmåner, som staten medgiver åt enskilda. Även bedrivet i mindre omfattning synes det samfällda jordbruket vara förtjänt att uppmuntras från det allmännas sida. För den större risk, som genom här föreslagen utvidgning av egnahemslåneverksamheten kan tänkas uppstå för låneförmedlaren, blir det en eventuell utrednings sak att utfinna nödiga garantier.

*Utskottet.*

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast utreda på vad sätt samfällda jordbruk kunde beviljas tillgång till kapital på samma villkor, som gälla för enskilda, samt för riksdagen förlägga det förslag, vartill utredningen kan komma att föranleda.

Stockholm den 7 mars 1922.

Å utskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: Herrar Ward, Lorichs, Andersson i Höör,\* Andersson i Storegården, Isacsson, Månsson i Backa,\* fröken Tamm samt herrar Berg i Karlskrona, Lundén\* och Kinmanson.\*

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

### Reservation

av herrar *Andersson* i Storegården och *Månsson* i Backa, vilka anförte följande:

Under förutsättning att en sammanslutning för drivande av kooperativt jordbruk är inregistrerad, äger en sådan ekonomisk förening redan nu tillgång till kapital på samma villkor, som gälla för enskilda. Större jordbruk, vare sig de ägas av enskilda eller av kooperativa sammanslutningar, kunna ej med nu gällande bestämmelser erhålla lån ur egnahemslånefonden. Småbruksdriften här i landet har icke tillkommit såsom följd av egnahemslånen, utan egnahemslånen ha tillkommit för att främja en redan förut vitt utbredd driftsform, som visat sig synnerligen väl lämpad för våra förhållanden. Egnahemslånens uppgift synes oss sålunda vara att stimulera nyodlingen av mark och därmed tillkomsten av *nya* småbruk—egna hem.

Då vi anse, att det kooperativa jordbruket saknar förutsättningar att lyckas i vårt land och ej heller skulle bidra till ökad nyodlingsverksamhet synes det oss, att tillräckliga skäl för den av utskottsmajoriteten föreslagna utredningen icke förefinnes, varför vi hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.